

LES MURALLES DE TARRAGONA

DEFENSES I FORTIFICACIONS
DE LA CIUTAT
(SEGLES II AC - XX DC)

JOAN MENCHON BES
JAUME MASSÓ CARBALLIDO

Publicacions del Centre d'Estudis
Històrics i Socials Guillem Oliver
del Camp de Tarragona 1998

ÍNDIX

PRÒLEG	7
INTRODUCCIÓ	11
1. LES MURALLES DE TÀRRACO	15
1.1 La muralla i la Tarragona romana	15
1.2 El precedent ibèric	17
1.3 El primer assentament romà	18
1.4 La gran ampliació de la muralla	23
1.5 Alguns aspectes i problemes	25
1.5.1 La primera fortificació pètria	25
1.5.2 L'anomenada «segona fase»	28
1.5.3 Aspectes arquitectònics i tècnics	29
1.6 La muralla entre l'Alt Imperi i l'antiguitat tardana	36
2. LA MURALLA I LA TARRAGONA MEDIEVAL	39
2.1 Segles XII-XIII	39
2.2 La muralla del segle XIV	41
2.3 Segle XV	48
2.4 Característiques de les fortificacions medievals	52
2.4.1 El Mur Vell	53
2.4.2 La Muralleta	57
2.4.3 Torres i portals	60
2.5 Els castells	68
2.5.1. El castell del bisbe de Vic	69
2.5.2 El castell del Paborde	70
2.5.3 El castell de Robert d'Aguiló o del Rei	73
2.5.4 El castell del Patriarca	78
3. LES FORTIFICACIONS D'ÈPOQUES MODERNA I CONTEMPORÀNIA	83
3.1 El segle XVI	84
3.1.1 Primer projecte de fortificacions	85
3.1.2 La visita del rei Carles I	86
3.1.3 La fortificació del cardenal Cervantes	90
3.1.4 Els eterns problemes econòmics	92
3.1.5 La imatge: els dibuixos d'Anton van den Wyngaerde	94
3.2 El segle XVII	95

3.2.1 La Guerra dels Segadors	96
3.2.2 La ciutat, presidi	100
3.2.3 La torre Grossa	103
3.3 El segle XVIII	104
3.3.1 Les fortificacions després de l'entrada de les tropes borbòniques	106
3.3.2 El nou portal de Sant Antoni	107
3.3.3 Fortificacions i reformes	108
3.3.4 Enderrocament de la Muralleta i del baluard de Carles V	109
3.3.5 La imatge gràfica: gravats i plànols	111
3.4 El segle XIX	115
3.4.1 Les reixes del passeig de Sant Antoni	115
3.4.2 La muralla i el port	116
3.4.3 La Guerra del Francès	116
3.4.4 Darreres fortificacions de la ciutat	121
4. LA MURALLA, MONUMENT (SEGLES XIX-XX)	123
4.1 Esllavissades de la muralla	128
4.2 La història recent	132
5. BREU HISTORIOGRAFIA SOBRE LA MURALLA ROMANA	137
5.1 Fonts d'època medieval	137
5.2 Fonts d'època moderna	139
5.3 Fonts d'època contemporània	142
5.4 La recerca arqueològica	157
5.4.1 Les primeres intervencions	157
5.4.2 La investigació recent	159
6. DARRERES INTERVENCIONS A LA MURALLA DE TARRAGONA	165
6.1 Baixada del Roser, estudi del parament interior	165
6.1.1 Estructura constructiva	165
6.1.2 Estrep o estructura perpendicular a la baixada del Roser	169
6.1.3 Enllaç del baluard de Santa Bàrbara amb el llenç romà	170
6.1.4 Estructures sota el baluard de Santa Bàrbara	170
6.1.5 Refaccions d'època medieval	170
6.2 Escorxadador-baluard de Sant Antoni	171
6.2.1 Treballs realitzats	171
6.3 Passeig de Sant Antoni	175
FONTS I BIBLIOGRAFIA	179
LEGISLACIÓ	201
PREMSA	201